

İDARİ STATÜ DEĞİŞİKLİĞİ BAĞLAMINDA HURUFÂT DEFTERLERİ İLE ÇALIŞMAK: SAİDİLİ ÖRNEĞİ

Eşref TEMEL*

Öz

Osmanlı Devleti, 17. yüzyılın sonlarında kazaları; nüfus, büyüklük ve gelişmişlik düzeyi bakımından belirli bir tasnife tâbi tutmuştur. Devlet, bu düzenleme paralelinde, kazaların harf sırasına göre yer aldığı, Hurufât Defterleri'ni ihdas etmiştir. Bu kapsamda Saidili, 18. yüzyılda idari olarak bazen Konya'ya bağlı bir nahiye, bazen müstakil bir kaza olmuştur. Saidili'ne ait Hurufât kayıtları da Konya Kazası'na bağlı bir nahiye iken "kaf-ق", müstakil kaza iken ise "sad-ص" harfi altında tutulmuştur.

Saidili'ne ait Hurufât kayıtlarının ayrı ayrı tasnifte yer alması, buradaki vakıfların devamlılığını takip etmeyi zorlaştırmıştır. Bu çalışma ile Saidili özelinde anılan durum çerçevesinde oluşan ikiliğe dikkat çekilerek sonraki çalışmalara ışık tutulmaya çalışılmıştır. Bu inceleme çerçevesinde Hurufât Defterleri'ne göre Saidili vakıf eserlerinin tamamı ortaya çıkarılmıştır. Araştırma ayrıca, Hurufât Defterleri'nin, ihtiyatlı yaklaşmak kaydıyla, bir yerin idari statüsünü ortaya çıkarmada kullanılabilecek önemli bir veri kaynağı olduğunu göstermiştir.

Anahtar Kelimeler

Kaza, Konya, Nahiye, Saidili, Vakıf

* Dr. Öğr. Üyesi, Artvin Çoruh Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Öğretim Üyesi, Artvin/Türkiye.
srftm@artvin.edu.tr
Orcid No: 0000-0001-7411-4922
Makale Gönderilme Tarihi: 19.03.2021
Makalenin Kabul Tarihi: 03.10.2021
Makalenin Yayınlanma Tarihi: 25.10.2021
Makalenin Türü: Araştırma

WORKING WITH HURUFÂT REGISTRIES IN THE CONTEXT OF ADMINISTRATIVE STATUS CHANGE: THE EXAMPLE OF SAİDİLİ

Abstract

The Ottoman Empire classified the townships in terms of population, size and level of development at the end of the 17th century. In line with this regulation, the state has created Hurufât Registries, in which the townships are listed in the order of letters. In the 18th century, Saidili was administratively sometimes a sub-district of Konya and sometimes an independent township. The Hurufât records belonging to Saidili were kept under the letter "kaf-ق" when it was a sub-district of Konya and "sad-ص" when it was an independent township.

The fact that the Hurufât records belonging to Saidili were classified separately, made it difficult to follow the continuity of the foundations here. With this study, it was tried to shed light on the next studies by drawing attention to the dichotomy that occurred within the framework of the situation mentioned in Saidili. Within the framework of this examination, all of the Saidili foundation works were revealed according to the Hurufât Registries. The research has also shown that the Hurufât Registries are an important data source that can be used to reveal the administrative status of a place, provided that it is approached with caution.

Keywords

Township (Qada), Konya, Sub-district (Nahiye), Saidili, Foundation (Vaqf)

GİRİŞ

Osmanlı Devleti, 17. yüzyılın sonlarında kazaları; başta nüfusları olmak üzere, büyüklükleri ve gelişmişlik düzeyleri bakımından sınıflandırmıştır. Aynı dönemde bu düzenlemelerin bir yansıması olarak, 17. yüzyılın sonlarından başlayıp 19. yüzyılın ortalarına kadar vakıf atamalarının yer aldığı Hurufât Defterleri de tutulmaya başlanmıştır. Bu kayıtlar, kazaların harf ve tarih sırasına göre dizilmiştir.

Saidili, 18. yüzyılın başlarına kadar Hatunsaray, Sahra ve Sudirhemi ile birlikte Konya'nın bir nahiyesi olmuştur. Ancak Saidili'nin bundan sonraki süreçte, aşağıda genişçe bahsedilecek bazı nedenlerden dolayı idari statüsünde değişiklikler yapılmıştır. Saidili, idari olarak bazen Konya Kazası'na bağlı bir nahiye, bazen de müstakil bir kaza olmuştur. Bu değişiklikler doğal olarak Hurufât Defterleri'ne yansımıştır.

Saidili'ne ait kayıtların, Konya Kazası'na bağlı bir nahiye iken "kaf-ق", müstakil kaza iken de "sad-ص" harfi altında tutulması, vakıfların devamlılığını takip etmede bazı güçlükler doğurmuştur. İşte bu çalışma ile Saidili özelinde bir yerin geçirdiği idari dönüşümler dolayısıyla Hurufât kayıtlarının farklı yerlerde yer alması nedeniyle oluşan ikiliğe dikkat çekilmek istenmiştir. Bu doğrultuda bundan sonraki çalışmalara ışık tutulmaya çalışılmıştır. Hurufât Defterleri'nde yer alan Saidili'nin bütün vakıfları, sayısal da olsa, ortaya çıkartılmıştır. İkinci olarak da Hurufât Defterleri'nin bir yerin idari durumunu belirlemede önemli ipuçları içerdiği anlaşılmıştır. Ancak bu defterlerin idari değişim dönüşüm konusunda tek bilgi kaynağı olarak görülemeyeceği, daha nesnel veriler için ruus, tahvil ve kazasker defterleri gibi farklı kaynaklara da müracaat edilmesi gerektiği bilinmelidir.

I. KAZA OLUŞUMU VE HURUFÂT DEFTERLERİ

Saidili'nin idari durumunu vermeye geçmeden önce, kaza oluşumu ve Hurufât Defterleri hakkında genel bir değerlendirmede bulunmak yerinde olacaktır. Osmanlı Devleti, 17. yüzyılın sonlarında yapılan düzenleme ile Anadolu ve Rumeli kazaskerlerinin yetki alanlarında olan kadılıkları belirli bir tasnife tâbi tutmuştur. Bu sınıflamada kazaların başta nüfusları olmak üzere, büyüklükleri ve gelişmişlik düzeyleri etkili olmuştur.¹ Kaza nüfusu, avarız hanesi sayılan vergiye tâbi reayaya göre belirlenmiştir. Nüfusla orantılı olarak önemli kent merkezleriyle diğer kazalar birbirinden ayırt edilmiştir. Mekke, Medine, Bursa, Edirne ve İstanbul gibi

¹ Levent Kuru-Ahmet Önal, *Osmanlı Kaza Teşkilatı (1078/1667-1668 Düzenlemesine Göre)*, Yeditepe Yayınevi, İstanbul 2018, s. 105; Ercan Alan, "XVII. Yüzyıl Anadolu Kadılıkları ve Rütbeleri", *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi*, S. 67, (2018), s.60.

büyük kent merkezleri mevleviyyet, geri kalan kazalar ise kasaba kadılıkları olarak adlandırılmıştır.² Böylece kaza teşkilatı içinde mansıb olarak tanımlanan kadılıklara yapılan kadı atamaları bir düzene sokulduğu gibi imparatorluk sınırları dâhilinde bulunan tüm kazaların statüleri de kadı-lara sağladıkları gelir açısından belirlenmiştir.³ Şöyleki kadılar, genellikle maaş şeklinde belirli bir gelire sahip olmamıştır. Yaptığı işlerden aldıkları harç ve ücretlerle geçinmişlerdir. Bu çerçevede bir yerin nüfusu ne kadar çok ise kadının sağladığı gelir de o oranda fazla olmuştur. İşte devlet, her kademedeki kadılıklar için sabit bir günlük ücret belirlemiştir. Bunu da kanunnamelerde yer alan “her bir haneden 10 akçe” formülü kapsamında tahmini bir değer üzerinden itibari olarak hesaplamıştır.⁴ Bu bağlamda Rumeli ve Anadolu kazaskerlerinin yetkisi altında çeşitli rütbe ve akçe değerlerine sahip toplam 1121 kaza tespit edilmiştir.⁵ Ancak süreç içerisinde kazaların sosyo ekonomik yapısında yaşanan değişimler, kaza sayılarının artmasına ya da azalmasına neden olmuştur. Bu değişimde; reyanın kadıya ulaşılabilirliğini sağlamak, kazanın idari bir birim olmasının yanında aynı zamanda iktisadi bir ünite olması hasebiyle Osmanlı iaşecilik politikasındaki yerini korumak, genel anlamda vergilerin toplanması konusunda halka kolaylık sağlamak, kadının rütbesine uygun kaza hüküm bölgesi oluşturmak gibi bazı nedenler etkili olmuştur.⁶

Vakıf Ruznamçe Defterleri de denilen Hurufât Defterleri, 17. yüzyılın sonlarından itibaren, tutulmaya başlanmıştır. Atık ve cedit olarak ikiye ayrılan bu defterler, içerikleri bakımından Anadolu Hurufât Defterleri ve Rumeli Hurufât Defterleri olarak iki seri halinde bulunmaktadır.⁷ Bu defterlerde kazalar, harf ve tarih sırasına göre dizilmiştir. Bu yüzden de tutulan kayıtlara Hurufât Defterleri denilmiştir. Hurufât Defterleri’nde Osmanlı vakıf, esnaf ve mahkeme teşkilatı ile burada çalışan görevliler hakkında verilen beratların özeti niteliğindeki belgeler yer almaktadır. Bunlarda vakıflara yapılan imamlık, hatiplik, müderrislik, dersiamlık, muallimlik, zaviyedarlık, tekyenişinlik, mütevellilik, nazırlık, ferraşlık atamaları birkaç cümle ile bu görevlere kimin, ne zaman, neden atandığı ve bu görevde ne kadar ücret aldığı kaydedilmiştir. Buna ilaveten oradaki mahkeme görevlilerinden; muhzır, cizye kâtibi, kassam kâtibi ve mahkeme kâtipleri ile esnaf şeyhi, esnaf kethüdası ve yiğitbaşı atamaları hakkında da bilgi bulmak mümkündür. Hurufâtlar, ücretleri belirtmesi bakımından

² Yasemin Beyazıt, “Osmanlıda Kaza Sınırlarını Belirleyen Temel Etkenler”, *Osmanlılar III, Doğu Batı Düşünce Dergisi*, S. 53, (2010), s. 76.

³ Kuru ve Önal, *age.*, s. 107.

⁴ Ahmed Akgündüz, *Osmanlı Kanunnâmeleri ve Hukukî Tahlilleri VII. Kitap*, Fey Vakfı Yayınları, İstanbul 1994, s. 250.

⁵ Kuru ve Önal, *age.*, s. 107.

⁶ Beyazıt, *agm.*, s. 95-96.

⁷ Hasan Demirtaş, “Vakıf Araştırmalarında Kaynak Olarak Hurufat Defterleri: Kangırı Örneği”, *Vakıflar Dergisi*, S. 37, (Haziran 2012), s. 51; Atık defterler 1675’te ceditler ise 1690’dan itibaren tutulmaya başlamıştır.

iktisat tarihi, atamaların neden yapıldığını göstermesi ve yapılarıdaki görevleri ortaya koyması açısından sosyal tarih, yeni inşa edilen eserlerin zikredilmesi bakımından sanat tarihi ve şehir tarihi araştırmalarında önemli bir veri kaynağıdır.⁸

II. SAİDİLİ'NİN İDARİ DURUMU

Saidili, 16. yüzyıldan 18. yüzyılın başlarına kadar Konya Kazası'na bağlı bir nahiye olmuştur. Saidili'nin kendi adını taşıyan bir yerleşim yeri yoktur. Osmanlı kaynaklarında Hatun adıyla anılan Kadınhanı, Saidili Nahiyesi'nin merkezini oluşturmaktadır.⁹ 17. yüzyılda Saidili Nahiyesi'ne; Bozok, Kındıras, Harun, Kestel maa Üşekci, Saraycık, Çandar, Görsünlü¹⁰, Kurşunlu, Kuyucak, Absarı maa Kızılcaköy ve Kafirdeğirmeni, Sarayini maa Yenice ve Sidikviran, Kökez, Çeltik, Celalmeydan ve Kilisecik köylerinin bağlı olduğu toplam 19 buçuk avarız hanesi tespit edilmiştir.¹¹ Daha sonra bunlara; yarım haneyle Ortaviran maa Karaismail ve Halid, dokuz hane ile Yenicekaya, Ladik ve Kiliseini köyleri ilave edilmiş, böylece Saidili Nahiyesi toplam 19 köy ve 29 avarız hanesine ulaşmıştır.¹²

Saidili'nin merkezi olan Kadınhanı ile hemen yakınındaki Ladik buldukları coğrafi konumdan dolayı stratejik öneme sahip olmuştur. Zira Osmanlı Devleti'nin yol sistemine göre Anadolu'nun sağ kolu üzerinde yer alan Kadınhanı, Osmanlı derbent sisteminin¹³, Ladik ise hem derbent hem de menzil sisteminin¹⁴ bir parçasını teşkil etmiştir. Bundan dolayı Saidili, hem askeri açıdan hem de hacıların ve diğer yolcuların güvenliği bakımından önemli bir konumda yer almıştır. Saidili, 17. yüzyılın sonlarından itibaren eşkıyaların uğrak yeri olmuştur. Bu da yol ve yolcu güvenliği ortadan kaldırdığından bölgenin harap olmasına ve halkın dağılmasına neden olmuştur. Devlet, bölgeyi şenlendirmek adına 1720'de Karaman sakinini Bozulus Türkmeni Mukataası'nın Oğulbeyli Cemaatinden Sarılı, Derili, Abdurrahmanlı, Karasarılı ve Hacılı oymaklarını yerleştirme kararı

⁸ Eşref Temel, *Konya Kazası Hurufât Defterleri (1104-1250//1693-1835) (Tasnif Edilmiş Transkripsiyon ve Dizin)*, Çizgi Kitabevi, Konya 2019, s. 1.

⁹ Doğan Yörük, "XVIII. Yüzyılda Konya Çevresinde Güvenlik Meselesi ve Derbentlerle İlgili Düzenlemeler", *Tarihçiliğe Adanmış Bir Ömür Prof. Dr. Nejat Göyünç'e Armağan*, Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Yayınları, Ed. Hasan Bahar ve diğerleri, Konya 2013, s. 254-257.

¹⁰ Bu köy BOA., MAD.d. 3016: 10'da Pursunal? şeklinde ifade edilmiştir.

¹¹ BOA, MAD.d. 3074, s. 95-98.

¹² BOA, MAD.d. 3016, s.10; BOA, MAD.d. 2780, s.8.

¹³ Yörük, *agm.*, 257-258.

¹⁴ Yörük, *agm.*, 257-258; Cemal Çetin, "İşlevleri ve Özellikleri Bakımından Konya Menzilleri (XVII.-XVIII. Yüzyıllar)", *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, S. 21, (2007), s. 304, 335, 339.

almıştır.¹⁵ Başka bir belgede ise bu oymakların Hacı, Karamanlu, Di-renlü, Sarılı ve Abdurrahmanlı cemaatleri olduğu kayıtlıdır.¹⁶

Osmanlı Devleti, 1721’de merkezi Kadınhanı olmak üzere Saidili Ka-zası’nı teşkil etmiştir.¹⁷ Bu süreçte Kadınhanı’ndaki han tamir edilmiş, Türkmenlere de kalmaları için bazı yerler verilmiştir.¹⁸ Hatta nüfusun art-masıyla birlikte aynı yıl Kadınhanı’nda, diğer yerleşim yerlerindeki pa-zarlar uzak olduğu için, pazar günlerinde pazar kurulması kararlaştırıl-mıştır.¹⁹ Yine bu doğrultuda iskân edilenlere arazi yetmediğinden 1721’de Akça ve Uşaköyüğü, Karaismail, Ballık, Kuyucak, Bengi, Çeltik, Kızılca-köy, Koçmar, Pusatyarığı gibi mezraa ve köylerde ekilmeyen timar ve has-lar tahsis edilmiştir.²⁰ Buna ilaveten devlet, hazineden 700 kuruş harcaya-rak yerleşik halk ve sonradan yerleştirilenlere yetmesi için çeşmeler ve bunların hatlarını tamir ettirmiş, yeterli gelmeyen caminin ihtiyacı karşı-laması için de çalışma başlatmıştır.²¹

Saidili’nin 1721’den sonraki idari statüsü devamlı değişkenlik göster-miştir. Zira Saidili, müstakil bir kaza olduktan sonra halkın devlete öde-diği vergiler artmıştır. Bu yüzden halk zarar görmüş ve yeniden dağıl-maya başlamıştır. Halk, tekrar Konya’ya bağlanmak için başvuruda bu-lunmuştur. Devlet de bu hususta bazı şartlar öne sürmüştür. Bu çerçevede ilk olarak Kadınhanı’na Türkmenlerin iskânının tam olarak sağlanmasını istemiştir. İkinci olarak kadınlara ayrılan maaşların buraya atanan naip ta-rafından kontrol edilmesini talep etmiştir. Son olarak nahiye halkı üze-rinde kayıtlı avarız ve diğer tekâliflerin Konya Kazası halkı ile birlikte tah-silinde haksızlık yapılmaması konularında Konya Naibi Mustafa Efendi’yi görevlendirmiştir. Devlet, bunların yerine getirmesiyle birlikte Saidili’nin 1731 tarihinde yeniden nahiye olmasına karar vermiştir.²² An-cak aynı yıl “fukâranın (Saidili’nden Konya’ya gitmesi) zahmet ve meşak-katlerine” neden olduğundan yeniden kazaya dönüştürülmüştür.²³ Sai-dili’nin 1721-1731 yılları arasında kaza olduğu dönemde köy sayısı aynı

¹⁵ Tufan Gündüz, *Anadolu’da Türkmen Aşiretleri (Bozulus Türkmenleri 1540-1640)*, Bilge Yayınları, Ankara 1997, s.146; Barış Sanköse, “Konya Vilâyet Salnâmelerine Göre Saidili Nahiyesi’nin İdarî ve Sosyo-Ekonomik Yapısı”, *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, S. 32, (2012), s. 293-308; Yörük, *agm.*, 254-257; Eşref Temel, *Konya’da Ayanlık (1639-1839)*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Basılmamış Doktora Tezi), Konya 2017, s. 66; Doğan Yörük-Eşref Temel, “XVIII. Yüzyılda Konya Mukataaları”, *Konya Ticaret Odası Konya Kitabı XVI Konya Ticaret Tarihi*, C 1, Ed. Abdülkadir Buluş, Caner Arabacı, Konya Ticaret Odası Yayınları, Konya 2018, s. 341-342.

¹⁶ BOA, TS.MA. e. 478/12.

¹⁷ İzzet Sak, *Konya Kadı Sicili (1143-1144/1730-1731) Defter 52*, Konya Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, Konya 2013, s. 614.

¹⁸ BOA, İE.DH. 30/2685; BOA, İE.DH. 34/2948. Hanın ölçüleri şunlardır: 30 zira tulu, 20 zira arzı, 6 zira tarı?, duvarı-nın 1,5 zira arzı temel ve temelden 2 zira kadar yukarısı taş kalını kerpiç, çatısı kamış ve toprak örtülü olduğu belirtilmektedir.

¹⁹ BOA, A.DVNSMHH.d.130, hüküm no: 477.

²⁰ BOA, İE.DH. 34/2948; BOA, İE.EV. 39/4482.

²¹ BOA, AE.SAMD.III. 208/20098.

²² Sak, *age.*, s. 615; İzzet Sak, “Konya Şer’iye Sicillerinde Bulunan Sa’id-İli Nâhiyesi İle İlgili Bazı Kayıtlar (1690-1740)”, *Tarih, Kültür, Sanat, Turizm ve Tarım Açısından Uluslararası Sarayönü Sempozyumu (24-26 Ekim 2014 Konya) Bildiri Kitabı*, Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Yayınları, Konya 2014, s. 143-144.

²³ BOA, C.DH. 166/8253.

kalmakla birlikte Bozok, Kındıras, Kurşunlu, Sarayini maa Yenice ve Sıdikviran ile Kiliseini'ndeki kısmi artıştan dolayı avarız hanesi 32.25'e çıkmıştır. 1731'de bir ara kazalığı kaldırılıp nahiyeye dönüştürüldüğü döneme ait herhangi bir veriye ulaşılamamıştır. İlk defa 1721'de kaza yapıldıktan sonraki yıllarda Saidili'nin nüfusunda gerçekte azalma olacak ki 1731-1736 tarihleri arasında o yıllarda Valide Sultan Hassı²⁴ olan Karaman sakini Bozulus Türkmenlerinden Karahalili, Çavundurlu ve Bekirli cemaatlerini önceden olduğu gibi Türkmenlikten ihraç edilerek derbentçi kaydetmiştir.²⁵ Saidili, daha sonra 1736'da tekrar nahiyeye yapılmıştır. Saidili'nin 1731-1736 yılları arasında kaza olduğu dönemdeki avarız hanesi yine 32,25 olmuştur. Saidili uzun bir müddet nahiyeye olarak varlığını sürdürmüştür. Saidili'nin 1736-1784 yılları arasında nahiyeye olduğu süreçte avarız hanesi 24,25'e düşmüştür.²⁶ Ancak 1784 tarihinde sabia rütbesiyle²⁷ yeniden kaza yapılmıştır. Bu dönemde Saidili'ne bağlı Ladik hariç 18 köy tespit edilmiştir. Ladik idari olarak Saidili'ne bağlı olmakla birlikte avarız hanesi ödemelerini bu dönemde Konya Kazası'na yapmıştır.²⁸ Saidili, 1784'ten itibaren muhtemelen Vilayet Nizamnamesinin yayımlandığı 1864'e kadar kaza olmaya devam etmiş olmalıdır. Tam da o döneme rastlayan 1868-1870 yıllarında nahiyeye olarak Ilgın kazasına bağlanmıştır. 1871'de vilayet sisteminde yapılan güncellemelerin ardından ise 1874-1875'te Saidili, Hatunsaray ve Sudirhemi ile birlikte Konya'nın birer nahiyesi konumundadır.²⁹ Osmanlı döneminde 1913'te yapılan son düzenleme ile Saidili yeniden kaza olmuştur.³⁰

III. SAİDİLİ'NE AİT HURUFÂTLARIN DEĞERLENDİRİLMESİ

Saidili'nin nahiyeye dönemine ait 166 Hurufât kaydı; 551, 552, 553, 554, 555, 1106, 1107, 1108, 1109, 1111, 1112, 1113, 1114, 1115, 1119, 1125, 1139, 1140, 1160, 1216 nolu toplam 20 defterde tutulmuştur.³¹ Bu defterlerde Saidili Nahiyesine ait; 15 Mescit, dördü mescit iken camiye dönüştürülmüş toplam 13 cami, dört medrese, dört muallimhane, üç zaviye, bir eczahane, bir değirmen ve altı evlatlık vakfı tespit edilmiştir. Saidili müstakil kaza olduktan sonraki 102 Hurufât kaydı ise; 544, 545, 546, 547, 548, 549, 550, 567, 1088, 1090, 1117, 1118, 1119, 1122, 1123, 1128, 1129, 1139, 1140, 1158

²⁴ Yörük ve Temel, *agm.*, s. 341-342.

²⁵ BOA, TS.MA. e. 478/12.

²⁶ BOA, C.DH. 166/8253.

²⁷ Alan, *agm.*, s.60.

²⁸ BOA, C.DH. 165/8249.

²⁹ Sarıköse, *agm.*, s. 296.

³⁰ BOA, DH.EUM.MH. 86/65.

³¹ Saidili Nahiyesi'nin vakıflarını gösteren iki çalışma vardır: (Oğur, 2018) ve (Temel, 2019). Saidili Nahiyesi'nde Oğur'a göre; yedi mescit, biri mescit iken camiye dönüştürülmüş toplam 12 cami, iki zaviye, iki medrese, iki muallimhane, üç değirmen, iki evlatlık vakfı ve bir avarız vakfı bulunuyordu (s. 577-587). Temel'e göre ise Saidili Nahiyesi'nde; 15 mescit, dördü mescit iken camiye dönüştürülmüş toplam 15 cami, üç zaviye, üç medrese, beş muallimhane, iki değirmen ve iki de evlatlık vakfı vardı (s. 32, 50, 53, 63, 73, 84, 93, 100).

nolu 20 defterde toplanmıştır. Bu defterlerde de Saidili'nin kaza olduğu döneme ait; 15 mescit, dokuz cami, iki medrese, iki muallimhane, bir eczahane, bir türbe, bir zaviye, bir avarız vakfı, bir değirmen, bir evlatlık vakfı, bir hamam ve üç han saptanmıştır. Buna göre bir araştırmacı, Saidili'nin sadece nahiye dönemine ait Hurufâtlarını inceleyseydi kaza dönemindeki kayıtları dikkate almayacaktı. Aynı şekilde Saidili'nin sadece kaza dönemindeki Hurufâtlarını ele alan bir araştırmacı da nahiye dönemine ait kayıtlarına bakmayacaktı. Bu da Saidili'ne ait vakıfların bir bütün olarak eksiksiz ve kesintisiz olarak incelenmesini engelleyecekti.

Öyle anlaşılıyor ki, Saidili'nin bütün vakıflarını tam tekmil incelemek isteyen bir araştırmacı, 1693-1834 yılları arasında oluşturulmuş, üçü mükerrem toplam 37 defterdeki 268 kaydı incelemesi gerekmektedir. Saidili'nin her iki dönemine ait Hurufât Defterleri'nde yer alan bütün kurumlar aşağıda topluca verilmiştir. Buna göre; Bozok Karyesi Camii, Görsünlü Karyesi Mescidi, Hacıpınar Karyesi Sadeddin Evlatlık Vakfı, Kadınhanı Karyesi Çavundur Hacı İbrahim Mektebi, Kadınhanı Karyesi Hacı Eyüp Ağa Camii, Kadınhanı Karyesi Hacı Mehmetli Mahallesi Hacı Osman Camii, Kadınhanı Karyesi Hacı Pirlı ile Kurthasanlı Mahallesi Hamza Kethüda Mescidi, Kadınhanı Karyesi Hacı Pirlı Mahallesi Mescidi, Kadınhanı Karyesi Hacı Veli Mahallesi Hacı Hüseyin Ağa Mescidi>Camii, Kadınhanı Karyesi İbrahim Paşa Çarşı Camiine Bitişik Muallimhane, Kadınhanı Karyesi İbrahim Paşa Damadı Camii, Kadınhanı Karyesi İbrahim Paşa Damadı Medresesi, Kadınhanı Karyesi Karahalili Mahallesi Hacı Halil Camii, Kadınhanı Karyesi Karahalili Mahallesi Hacı Mehmet Beşe Camii, Kadınhanı Karyesi Karahisarlı Mahallesi Hacı İbrahim Bey Mescidi>Camii, Kadınhanı Karyesi Karahisarlı Mahallesi Avarız Vakfı, Kadınhanı Karyesi Karahisarlı Mahallesi Sümbüle Hatun Mescidi>Hacı İbrahim Camii, Kadınhanı Karyesi Karamani Mahallesi Hacı Ahmet Muallimhanesi, Kadınhanı Karyesi Karamani Mahallesi Hacı İbrahim Mescidi, Kadınhanı Karyesi Karamani Mahallesi Hacı İbrahim Muallimhanesi, Kadınhanı Karyesi Karamanlı Mahallesi Ahbap Osmanoğulları Mescidi, Kadınhanı Karyesi Karamani Mahallesi Hacı Ahmet b. Mehmet Mescidi, Kadınhanı Karyesi Karasarılı Mahallesi Hacı Hüseyin bin Musa Muallimhanesi, Kadınhanı Karyesi Küplü Mahallesi Seyyid Abdullah Çelebi Ağa (Yüksek Mescit) Mescidi, Kadınhanı Karyesi Mehmet Çelebi Ağa Mescidi, Kadınhanı Karyesi Turgudoğlu Ömer Bey Zaviyesi, Kadınhanı Karyesi Turgudoğlu Ömer Bey Evlatlık Vakfı, Karayaka Karyesi Camii, Kestel Dağı Softalar Yaylası Süleyman Hilmi b. Mehmet Camii, Kestel Karyesi Ahmet Ağa Mescidi, Ladik Karyesi Aşağı Mahalle Hacı Mustafa ve Kasım Mescidi, Ladik Karyesi Pancarcı Mahallesi Mescidi, Ladik Karyesi (Cuma/Kebir) Camii, Ladik Karyesi Hacı Abdülkadir Medresesi Mescidi, Ladik Karyesi

Hacı Abdülkadir Medresesi, Ladik Karyesi Han Yakınındaki Mescit, Ladik Karyesi Hasan Ağa Mescidi, Ladik Karyesi Hüseyin Efendi Medresesi, Ladik Karyesi Hüseyin Efendi Evlatlık Vakfı, Ladik Karyesi Medresesi, Ladik Karyesi Medresesi Mescidi, Ladik Karyesi Hanları (Üç adet), Ladik Karyesi Hamamı, Ladik Karyesi (Yeni) Medresesi, Ladik Karyesi (Yeni) Medresesi Mescidi, Ladik Karyesi İskender Mescidi, Ladik Karyesi Kafirdeğirmeni Zaviyesi, Ladik Karyesi Küçük Mahallesi (Küçük) Mescidi, Ladik Karyesi Küçük Mahallesi Molla Mahmut b. Ahmet Efendi Camii, Ladik Karyesi Şeyh Sadreddin Konevi (Vakfı) Medresesi, Ladik Harun Karyesi Mescidi>Camii, Ladik Yenicekaya Karyesi Camii, Ladik Yenicekaya Karyesi Değirmeni, Mahmut Arap (Mühmil) Mezraası Şeyh Satılmış Zaviyesi Cüzhanlığı, Mahmut Arap (Mühmil) Mezraası Şeyh Satılmış Zaviyesi, Mahmut Arap (Mühmil) Mezraası Şeyh Satılmış Evlatlık Vakfı, Meydan Karyesi Abdullah Bey Mescidi, Sait Karyesi Mescidi, Sarayini Karyesi Abdi Mescidi, Sarayini Karyesi Camii Yakınındaki Muallimhane, Sarayini Karyesi Kasapzade Mustafa Mescidi, Sarayini Karyesi Musalla Mescidi, Sarayini Karyesi Söğütlü Mescidi, Sarayini Karyesi Turgudoğlu Pir Hüseyin Bey (Turgut Bey) Camii, Suluzengi Karyesi Turgudoğlu Ahmet Bey Kızı Hondi Hatun Camii, Suluzengi Karyesi Turgudoğlu Ahmet Bey Kızı Hondi Hatun Evlatlık Vakfı, Suluzengi Karyesi Turgudoğlu Ahmet Bey Kızı Hondi Hatun Türbesi, Bedelci/Helvacı Mehmet Ağa Evlatlık Vakfı, Yenice Karyesi Caferözü Mezraası Bedelci (Helvacı) Mehmet Ağa Değirmeni, adında toplam; 24 mescit, dördü mescit iken camiye dönüştürülmüş toplam 17 cami, altı medrese, altı muallimhane, bir eczahane, bir türbe, üç zaviye, bir avarız vakfı, iki değirmen, altı evlatlık vakfı, bir hamam ve üç han olduğu anlaşılmıştır (bk. Tablo 1).

Tablo 1. Saidili'nde bulunan vakıfların kuruluşu, adı, faaliyet alanları ve vakıfta çalışanların aldığı ücretler

Vakıf Sıra No	Saidili Hurufatları'nın					Saidili'nde Bulunan		
	Nahiye Dönemine Ait Kayıtların Sayısı	Kaza Dönemine Ait Kayıtların Sayısı	Toplam Kayıt Sayısı	İlk Kayıt Tarihi	Ön Kayıt Tarihi	Vakfın Adı	Vakfa Bağlı Kurumun Adı	Kurumlarda Çalışanlar ve Günlük Olarak Aldıkları Ücretler
1	3		3	1707	1723	Saidili Bozok Karyesi Camii Vakfı	Saidili Bozok Karyesi Camii	hatip 1 akçe, ferraş ve bevrap 0,5 akçe

2		1	1	1697		Saidili Görünlü? Karyesi Mescidi Vakfı	Saidili Görünlü Karyesi Mescidi	imam 1 akçe
3	2	1	3	1694	1698	Saidili Hacıpınar Karyesi Sadeddin Evlatlık Vakfı	Saidili Hacıpınar Karyesi Sadeddin Evlatlık Vakfı	mütevelli ? akçe
4	1		1	1764		Saidili Kadınhanı Karyesi Çavundur Hacı İbrahim Mektebi Vakfı	Saidili Kadınhanı Karyesi Çavundur Hacı İbrahim Mektebi	muallim ? akçe
5		2	2	1792	1816	Saidili Kadınhanı Karyesi Hacı Eyüp Ağa Camii Vakfı	Saidili Kadınhanı Karyesi Hacı Eyüp Ağa Camii	imam 5 akçe
6	1	11	12	1724	1812	Saidili Kadınhanı Karyesi Hacı Mehmetli Mahallesi Hacı Osman Camii Vakfı	Saidili Kadınhanı Karyesi Hacı Mehmetli Mahallesi Hacı Osman Camii	imam ve hatip 1 akçe, mütevelli ve nazır ? akçe
7		1	1	1805		Saidili Kadınhanı Karyesi Hacı Pirli ile Kurthasanlı Mahallesi Hamza Kethüda Mescidi Vakfı	Saidili Kadınhanı Karyesi Hacı Pirli ile Kurthasanlı Mahallesi Hamza Kethüda Mescidi	imam ? akçe
8	1		1	1808		Saidili Kadınhanı Karyesi Hacı Pirli Mahallesi Mescidi Vakfı	Saidili Kadınhanı Karyesi Hacı Pirli Mahallesi Mescidi	imam ? akçe
9	3		3	1739	1756	Saidili Kadınhanı Karyesi Hacı Veli Mahallesi Hacı Hüseyin Ağa Mescidi>Camii Vakfı	Saidili Kadınhanı Karyesi Hacı Veli Mahallesi Hacı Hüseyin Ağa Mescidi>Camii	imam 0,5 akçe, hatip 1 akçe
10		1	1	1805		Saidili Kadınhanı Karyesi İbrahim Paşa Çarşı Camiine Bitişik Muallimhane Vakfı	Saidili Kadınhanı Karyesi İbrahim Paşa Çarşı Camiine Bitişik Muallimhane	muallim ? akçe
11	4	4	8	1722	1807	Saidili Kadınhanı Karyesi İbrahim Paşa Damadı Vakfı	Saidili Kadınhanı Karyesi İbrahim Paşa Damadı Camii	imam 1 akçe, hatip 1 akçe, mütevelli 6 akçe, müezzin ? akçe
							Saidili Kadınhanı Karyesi İbrahim Paşa Damadı Medresesi	müderris 6 akçe
12		3	3	1747	1763	Saidili Kadınhanı Karyesi Karahallı Mahallesi Hacı Halil Camii Vakfı	Saidili Kadınhanı Karyesi Karahallı Mahallesi Hacı Halil Camii	imam ? akçe, hatip 1 akçe
13	5		5	1764	1816	Saidili Kadınhanı Karyesi Karahallı Mahallesi Hacı Mehmet Beşe Camii Vakfı	Saidili Kadınhanı Karyesi Karahallı Mahallesi Hacı Mehmet Beşe Camii	imam ? akçe, hatip 0,5 akçe
14	7	2	9	1756	1789	Saidili Kadınhanı Karyesi Karahisarlı (Karasarlı) Mahallesi Hacı İbrahim Bey Mescidi>Camii ve Karahisarlı (Karasarlı) Mahallesi Avarız Vakfı	Saidili Kadınhanı Karyesi Karahisarlı Mahallesi Hacı İbrahim Bey Mescidi Camii	imam ve mütevelli 1 akçe, hatip ? akçe, kayım ? akçe
							Saidili Kadınhanı Karyesi Karahisarlı Mahallesi Avarız Vakfı	mütevelli ? akçe
15	3	1	4	1723	1779	Saidili Kadınhanı Karyesi Karahisarlı (Karasarlı) Mahallesi Sünbüle Hatun Mescidi>Hacı İbrahim Camii Vakfı	Saidili Kadınhanı Karyesi Karahisarlı Mahallesi Sünbüle Hatun Mescidi>Hacı İbrahim Camii	imam ve mütevelli 0,5 akçe, hatip ? akçe
16		1	1	1765		Saidili Kadınhanı Karyesi Karamani Mahallesi Hacı Ahmet Muallimhanesi Vakfı	Saidili Kadınhanı Karyesi Karamani Mahallesi Hacı Ahmet Muallimhanesi	muallim ? akçe
17	1		1	1756		Saidili Kadınhanı Karyesi Karamani Mahallesi Hacı İbrahim Vakfı	Saidili Kadınhanı Karyesi Karamani Mahallesi Hacı İbrahim Mescidi	imam 0,5 akçe

							Saidili Kadınhanı Karyesi Karaman Mahallesi Hacı İbrahim Muallimhanesi	muallim 0,5 akçe
18	1		1	1764		Saidili Kadınhanı Karyesi Karaman Mahallesi Ahbap Osmanogulları Mescidi Vakfı	Saidili Kadınhanı Karyesi Karaman Mahallesi Ahbap Osmanogulları Mescidi	imam ? akçe
19		2	2	1814	1827	Saidili Kadınhanı Karyesi Karaman Mahallesi Hacı Ahmet b. Mehmet Mescidi Vakfı	Saidili Kadınhanı Karyesi Karaman Mahallesi Hacı Ahmet b. Mehmet Mescidi	imam ? akçe
20	2		2	1756	1762	Saidili Kadınhanı Karyesi Karasarı Mahallesi Hacı Hüseyin bin Musa Muallimhanesi Vakfı	Saidili Kadınhanı Karyesi Karasarı Mahallesi Hacı Hüseyin bin Musa Muallimhanesi	mütevelli ve muallim 1 akçe
21	1	6	7	1765	1778	Saidili Kadınhanı Karyesi Küplü Mahallesi Seyyid Abdullah Çelebi Ağa (Yüksek Mescit) Mescidi Vakfı	Saidili Kadınhanı Karyesi Küplü Mahallesi Seyyid Abdullah Çelebi Ağa (Yüksek Mescit) Mescidi	imam 5 akçe ve mütevelli 5 akçe
22	4		4	1746	1814	Saidili Kadınhanı Karyesi Mehmet Çelebi Ağa Mescidi Vakfı	Saidili Kadınhanı Karyesi Mehmet Çelebi Ağa Mescidi	imam ? akçe
23	17	6	23	1699	1807	Saidili Kadınhanı Karyesi Turgudoğlu Ömer Bey Vakfı	Saidili Kadınhanı Karyesi Turgudoğlu Ömer Bey Zaviyesi	zaviyedar 0,5 akçe
							Saidili Kadınhanı Karyesi Turgudoğlu Ömer Bey Evlatlık Vakfı	nazır 1 akçe
24	1		1	1718		Saidili Karayaka Karyesi Camii Vakfı	Saidili Karayaka Karyesi Camii	imam 1 akçe
25		1	1	1834		Saidili Kestel Dağı Softalar Yaylası Süleyman Hilmi b. Mehmet Camii Vakfı	Saidili Kestel Dağı Softalar Yaylası Süleyman Hilmi b. Mehmet Camii	hatip ? akçe
26	1		1	1704		Saidili Kestel Karyesi Ahmet Ağa Mescidi Vakfı	Saidili Kestel Karyesi Ahmet Ağa Mescidi	imam ? akçe
27	4		4	1754	1779	Saidili Ladik Karyesi Aşağı Mahalle Hacı Mustafa ve Kasım Mescidi Vakfı	Saidili Ladik Karyesi Aşağı Mahalle Hacı Mustafa ve Kasım Mescidi	imam 1 akçe ve mütevelli ? akçe
28	2	1	3	1732	1756	Saidili Ladik Karyesi Pancarcı Mahallesi Mescidi Vakfı	Saidili Ladik Karyesi Pancarcı Mahallesi Mescidi	imam 1 akçe, kayyım 0,5 akçe
29	7	11	18	1736	1815	Saidili Ladik Karyesi (Cuma/Kebir) Camii Vakfı	Saidili Ladik Karyesi (Cuma/Kebir) Camii	devirhan 0,5 akçe, imam 1 akçe, müezzin ? akçe, hatip ? akçe, mütevelli ? akçe
30	2		2	1743	1747	Saidili Ladik Karyesi Hacı Abdülkadir Medresesi Vakfı	Saidili Ladik Karyesi Hacı Abdülkadir Medresesi Mescidi	imam ? akçe
							Saidili Ladik Karyesi Hacı Abdülkadir Medresesi	müderris ?
31		5	5	1736	1815	Saidili Ladik Karyesi Han Yakınındaki Mescit Vakfı	Saidili Ladik Karyesi Han Yakınındaki Mescit	imam 0,5 akçe
32		5	5	1726	1815	Saidili Ladik Karyesi Hasan Ağa Mescidi Vakfı	Saidili Ladik Karyesi Hasan Ağa Mescidi	imam 1 akçe
33	3		3	1747	1770	Saidili Ladik Karyesi Hüseyin Efendi Vakfı	Saidili Ladik Karyesi Hüseyin Efendi Medresesi	müderris ? akçe

							Saidili Ladik Karyesi Hüseyin Efendi Evlatlık Vakfı	mütevelli ? akçe
34		8	8	1722	1764	Saidili Ladik Karyesi Medresesi ve Mescidi Vakfı	Saidili Ladik Karyesi Medresesi	müderis ? akçe
							Saidili Ladik Karyesi Medresesi Mescidi	imam 0,5 akçe
							Saidili Ladik Karyesi Hanları (Üç adet)	mütevelli 1 akçe
							Saidili Ladik Karyesi Hamamı	mütevelli 1 akçe
35	3		3	1746	1761	Saidili Ladik Karyesi (Yeni) Medresesi ve Mescidi Vakfı	Saidili Ladik Karyesi (Yeni) Medresesi	müderis ?
							Saidili Ladik Karyesi (Yeni) Medresesi Mescidi	imam ? akçe
36	1		1	1699		Saidili Ladik Karyesi Iskender Mescidi Vakfı	Saidili Ladik Karyesi Iskender Mescidi	imam ? akçe
37	6		6	1723	1731	Saidili Ladik Karyesi Kafirdeğirmeni Zaviyesi Vakfı	Saidili Ladik Karyesi Kafirdeğirmeni Zaviyesi	zaviyedar ve mütevelli ? akçe
38		10	10	1722	1767	Saidili Ladik Karyesi Küçük Mahallesi (Küçük) Mescidi Vakfı	Saidili Ladik Karyesi Küçük Mahallesi (Küçük) Mescidi	imam 1 akçe, mütevelli 1 akçe
39	7	2	9	1746	1806	Saidili Ladik Karyesi Küçük Mahallesi Molla Mahmut b. Ahmet Efendi Camii Vakfı	Saidili Ladik Karyesi Küçük Mahallesi Molla Mahmut b. Ahmet Efendi Camii	vaiz ve hatip 2 akçe, imam 1 akçe,
40		1	1	1724		Saidili Ladik Karyesi Şeyh Sadreddin Konevi (Vakfi) Medresesi Vakfı	Saidili Ladik Karyesi Şeyh Sadreddin Konevi (Vakfi) Medresesi	müderis 5 akçe ve beş hisse galle
41	2	2	4	1725	1785	Saidili Ladik Harun Karyesi Mescidi>Camii Vakfı	Saidili Ladik Harun Karyesi Mescidi>Camii	imam 1 akçe, hatip ? akçe
42	1	2	3	1747	1779	Saidili Ladik Yenicekaya Karyesi Camii ve Değirmeni Vakfı	Saidili Ladik Yenicekaya Karyesi Camii	imam ve hatip 2 akçe
							Saidili Ladik Yenicekaya Karyesi Değirmeni	
43	8		8	1711	1776	Saidili Mahmut Arap (Mühmil) Mezraası Şeyh Satılmış Vakfı	Saidili Mahmut Arap (Mühmil) Mezraası Şeyh Satılmış Zaviyesi Cüzhanlığı	fetihhan bir hisse hinta
							Saidili Mahmut Arap (Mühmil) Mezraası Şeyh Satılmış Zaviyesi	zaviyedar ve mütevelli ? akçe
							Saidili Mahmut Arap (Mühmil) Mezraası Şeyh Satılmış Evlatlık Vakfı	cabı bir hisse hinta
44		1	1	1834		Saidili Meydan Karyesi Abdullah Bey Mescidi Vakfı	Saidili Meydan Karyesi Abdullah Bey Mescidi	imam 0,5 akçe
45	1	2	3	1731	1756	Saidili Sait Karyesi Mescidi Vakfı	Saidili Sait Karyesi Mescidi	imam 1 akçe
46	3		3	1746	1776	Saidili Sarayini Karyesi Abdi Mescidi Vakfı	Saidili Sarayini Karyesi Abdi Mescidi	imam ? akçe
47	1		1	1752		Saidili Sarayini Karyesi Camii Yakınındaki Muallimhane Vakfı	Saidili Sarayini Karyesi Camii Yakınındaki Muallimhane	hoca 2 akçe
48		2	2	1747	1784	Saidili Sarayini Karyesi Kasapzade Mustafa Mescidi Vakfı	Saidili Sarayini Karyesi Kasapzade Mustafa Mescidi	imam ? akçe

49	1		1	1782		Saidili Sarayini Karyesi Musalla Mescidi Vakfı	Saidili Sarayini Karyesi Musalla Mescidi	imam ? akçe
50	1	5	6	1698	1778	Saidili Sarayini Karyesi Sögütü Mescidi Vakfı	Saidili Sarayini Karyesi Sögütü Mescidi	imam 0,5 akçe
51	17		17	1731	1810	Saidili Sarayini Karyesi Turgudoğlu Pir Hüseyin Bey (Turgut Bey) Camii Vakfı	Saidili Sarayini Karyesi Turgudoğlu Pir Hüseyin Bey (Turgut Bey) Camii	imam bir hisse galle, hatip 1 akçe, müezzin ? hisse galle, nazır ve cabi ? akçe
52	22	2	24	1693	1819	Saidili Suluzengi Karyesi Turgudoğlu Ahmet Bey Kızı Hondi Hatun Vakfı	Saidili Suluzengi Karyesi Turgudoğlu Ahmet Bey Kızı Hondi Hatun Camii	cabi bir hisse galle, müteveli 1 akçe, hatip bir hisse galle
							Saidili Suluzengi Karyesi Turgudoğlu Ahmet Bey Kızı Hondi Hatun Evlatlık Vakfı	müteveli beşte bir mahsül, katip iki sehm galle, nazır ? Akçe
							Saidili Suluzengi Karyesi Turgudoğlu Ahmet Bey Kızı Hondi Hatun Türbesi	cüzhan 2 akçe, müteveli 1 akçe
53	16		16	1698	1811	Saidili Yenice Karyesi Caferözü Mezraası Bedelci/Helvacı Mehmet Ağa Vakfı	Bedelci/Helvacı Mehmet Ağa Evlatlık Vakfı	müteveli ve ders-i amm 2 akçe
							Saidili Yenice Karyesi Caferözü Mezraası Bedelci (Helvacı) Mehmet Ağa Değirmeni	
	166	102	268					

SONUÇ

Osmanlı Devleti, kaza ve kadılık teşkilatına dair 17. yüzyılın sonlarında bazı düzenlemeler yapmıştır. Bu bağlamda Anadolu ve Rumeli kazaskerlerinin yetki alanlarında olan kadılıklar belirli bir tasnife tâbi tutulmuştur. Bu sınıflamada kazaların başta nüfusları olmak üzere, büyüklükleri ve gelişmişlik düzeyleri etkili olmuştur. Yeniden yapılanmanın sonucu olduğu anlaşılan Hurufât (Vakıf Ruznamçe) Defterleri de aynı dönemde tutulmaya başlanmıştır.

Saidili, stratejik öneme sahip olması hasebiyle 17. yüzyılın sonlarından itibaren eşkıyaların uğrak yeri olmuştur. Bundan dolayı çevre güvenliği kalmamış, bölge halkı dağılmıştır. Devlet, bölgeyi şenlendirmek adına 18. yüzyılın başlarında Karaman sakini Bozulus Türkmeni Mukataası/Hassı reyasından olan bazı cemaatleri Saidili Nahiyesi'ne yerleştirmiştir. Böylece Saidili'nin avarız hanesi artmıştır. Ardından da bu artışa binaen Saidili kaza statüsü kazanmıştır. Ne var ki bu süreçte avarız vergisinde yapılan düzenleme ile reyanın vergi yükü fazlalaşmıştır. Saidili reyasından bir grup vergilerin artırılması yüzünden rahatsızlık hissetmiş ve merkeze şikayette bulunmuştur. Merkez de bu arzları dikkate alarak Saidili'ni yeniden nahiyeye dönüştürmüştür. Ancak başka bir grup Saidilili, resmi işlerinde Konya'ya gitmek zorunda olduklarını bunun da zah-

met verici olduğunu bildirerek nahiye'nin yeniden kaza olmasını istemişlerdir. Bu istek de kabul görmüş, Saidili yeniden kaza yapılmıştır. Bu durum kısır döngüye girerek hemen hemen 18. yüzyıl boyunca sürmüştür.

Saidili'nin idari statüsündeki her bir değişim Hurufât Defterleri'ne de yansımıştır. Zira Saidili'ne ait kayıtlar, farklı idari birimler bünyesinde oluşturulan defter serilerine kaydedilmiştir. Bunun doğal bir sonucu olarak da ikilik ortaya çıkmıştır. Bu durum Saidili'nin vakıflarının tam olarak ortaya çıkartılmasını oldukça güçleştirmiştir. Zira Saidili'nin nahiye dönemine ait Hurufâtlarında bahsedilen bir vakıftan kaza döneminde, kaza dönemindeki Hurufâtlarında zikredilen bir vakıftan da nahiye döneminde anılmadığı olmuştur. Ayrıca Saidili'ndeki bir vakıftan, hem nahiye hem de kaza dönemine ait Hurufâtlarda söz edildiği olmuştur. Bu da Saidili'ne ait vakıf kayıtlarının bir bütün olarak ele alınmasını engelleyen bir durum olmuştur. Ancak anılan güçlükler göz önünde bulundurularak yapılan bu çalışma ile Saidili'ne ait bütün vakıflar ve bu vakıfların bünyesindeki kurumlar ortaya çıkarılmıştır. Böylece Hurufât Defterleri'ne göre Saidili vakıflarının sayısal anlamda³² da olsa tamamının ortaya çıkartılmasıyla bunların devamlılığını takip etmenin daha kolay hale geldiği iddia edilebilir. Diğer taraftan Hurufâtların bir yerin idari durumunu belirlemede önemli bir veri kaynağı olabileceği söylenebilir. Ancak bu konuda ihtiyatlı yaklaşmak gerektiği belirtilmelidir.

³² Saidili'nin nahiye ve kaza dönemine ait bütün Hurufât kayıtlarının, bu çalışmanın hacmini aşacağından, Prof. Dr. Yusuf Küçükdağ'a Armağan Kitabı'nda yayımlanması planlanmaktadır.

KAYNAKLAR

A. Arşiv Kaynakları

T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA.)

A.DVNSMHHM.d. (Bab-ı Asafi Mühimme Defterleri): 08, 130.

AE.SAMD.III. (Ali Emiri Sultan III. Ahmet): 208/20098.

C.DH. (Cevdet Dahiliye): 165/8249; 166/8253.

DH.EUM.MH. (Dahiliye Muhasebe Kalemi): 86/65.

İE.DH. (İbnülemin Dahiliye): 30/2685, 34/2948.

İE.EV. (İbnülemin Evkaf): 39/4482.

MAD.d. (Maliyeden Müdevver Defterler): 2780, 3016, 3074, 9510.

TS.MA. e. (Topkapı Sarayı Arşivi Müzesi Evrakları): 478/12.

Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi Defterleri (VGMA.)

HD (Hurufât Defterleri): 544, 545, 546, 547, 548, 549, 550, 551, 552, 553, 554, 555, 567, 1088, 1090, 1106, 1107, 1108, 1109, 1111, 1112, 1113, 1114, 1115, 1117, 1118, 1119, 1122, 1123, 1125, 1128, 1129, 1139, 1140, 1158, 1160, 1216.

B. Kitaplar, Makaleler ve Tezler

AKGÜNDÜZ, Ahmed, *Osmanlı Kanunnâmeleri ve Hukukî Tahlilleri VII. Kitap*, Fey Vakfı Yayınları, İstanbul 1994.

ALAN, Ercan, "XVII. Yüzyıl Anadolu Kadınlıkları ve Rütbeleri", *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi*, S. 67, (2018), s. 59-100.

BEYAZIT, Yasemin, "Osmanlı'da Kaza Sınırlarını Belirleyen Temel Etkenler", *Osmanlılar III, Doğu Batı Düşünce Dergisi*, S. 53, (2010), s. 75-98.

ÇETİN, Cemal, "İşlevleri ve Özellikleri Bakımından Konya Menzilleri (XVII.-XVIII. Yüzyıllar)", *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, S. 21, (2007), s. 295-344.

DEMİRTAŞ, Hasan, "Vakıf Araştırmalarında Kaynak Olarak Hurufat Defterleri: Kangırı Örneği", *Vakıflar Dergisi*, S. 37, (Haziran 2012), s. 47-92.

GÜNDÜZ, Tufan, *Anadolu'da Türkmen Aşiretleri (Bozulus Türkmenleri 1540-1640)*, Bilge Yayınları, Ankara 1997.

KURU, Levent-Ahmet Önal, *Osmanlı Kaza Teşkilatı (1078/1667-1668 Düzenlemesine Göre)*, Yeditepe Yayınevi, İstanbul 2018.

OĞUR, Özcan, *Karaman Eyaleti Konya Merkez Kazası Hurufat Defterlerine Göre Konya ve Civarının İdari ve Sosyal Durumu (1690-1839)*, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Ana Bilim Dalı, (Basılmamış Doktora Tezi), Kırıkkale 2018.

- SAK, İzzet, *Konya Kadı Sicili (1143-1144/1730-1731) Defter 52*, Konya Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, Konya 2013.
- SAK, İzzet, "Konya Şer'iyeye Sicillerinde Bulunan Sa'îd-İli Nâhiyesi İle İlgili Bazı Kayıtlar (1690-1740)", *Tarih, Kültür, Sanat, Turizm ve Tarım Açısından Uluslararası Sarayönü Sempozyumu (24-26 Ekim 2014 Konya) Bildiri Kitabı*, Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Yayınları, Konya 2014, s. 141-172.
- SARIKÖSE, Barış, "Konya Vilâyet Salnâmelerine Göre Saidili Nahiyesi'nin İdarî ve Sosyo-Ekonomik Yapısı", *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, S. 32, (2012), s. 293-308.
- TEMEL, Eşref, *Konya'da Ayanlık (1639-1839)*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Basılmamış Doktora Tezi), Konya 2017.
- TEMEL, Eşref, *Konya Kazası Hurufât Defterleri (1104-1250//1693-1835) (Tasnif Edilmiş Transkripsiyon ve Dizin)*, Çizgi Kitabevi, Konya 2019.
- YÖRÜK, Doğan, "XVIII. Yüzyılda Konya Çevresinde Güvenlik Meselesi ve Derbentlerle İlgili Düzenlemeler", *Tarihçiliğe Adanmış Bir Ömür Prof. Dr. Nejat Göyünç'e Armağan*, Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Yayınları, Ed. Hasan Bahar ve diğerleri, Konya 2013, s. 249-266.
- YÖRÜK, Doğan-Eşref Temel, "XVIII. Yüzyılda Konya Mukataaları", *Konya Ticaret Odası Konya Kitabı XVI Konya Ticaret Tarihi*, C I, Ed. Abdülkadir Buluş, Caner Arabacı, Konya Ticaret Odası Yayınları, Konya 2018, s. 333-354.